

Самсонова Я. О.

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
асистент кафедри земельного та аграрного права

Щодо організаційно-правових механізмів стимулювання виробництва органічної сільськогосподарської продукції

Серед пріоритетних завдань, які поставлені перед Україною Стратегією державної екологічної політики на період до 2020 року, визначено створення умов для широкого впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства та збільшення до 2020 року частки земель, що використовуються в органічному сільському господарстві до 7 відсотків [1]. Станом на 2016 рік площа сертифікованих органічних угідь складала 1,1 % від загальної площі сільськогосподарських угідь країни, що доводить про дуже помірне виконання завдань, поставлених перед державою. Наприклад, у країнах, де менш придатні умови для сільського господарства частка органічних земель складає: 30, 2 % - Ліхтенштейн; 21,3 % - Австрія; 16,9 % - Швеція; 12, 8 % - Латвія; 11, 7 % - Італія [2]. Такі дані свідчать про те, що необхідно змінювати пріоритетні напрями та механізми стимулювання суб'єктів до органічного сільськогосподарського виробництва.

Основною причиною уповільнення очікуваних результатів щодо визначених державою цілей у сфері органічного виробництва є відсутність зацікавленості як виробників такої продукції у її виробництві, так і споживачів у її придбанні. За даними по споживанню органічної продукції на 2015 рік в Україні на одну людину спожито на 0,39 євро такої продукції, у той час як у США на 111 євро, Німеччині - 106, Франції - 83, Швейцарії - 262, Італії - 38 [2]. Отже, сільськогосподарських суб'єктів у виробництві

органічної продукції стримує як недосконала державна політика, зокрема державна підтримка, у цьому напрямку, так і відсутність достатнього попиту щодо реалізації такої продукції на внутрішньому ринку країни.

Слід зазначити, що жодна країна з розвиненим органічним виробництвом сільськогосподарської продукції не обійшлась без державної підтримки як у формі прямого фінансування, так і інших заходів, спрямованих на стимулювання виробництва. В країнах-членах Європейського союзу субсидії для органічного сільського господарства надаються з розрахунку на один гектар площі, не враховуючи кількість виробленої продукції. В деяких країнах субсидії надаються тільки протягом перехідного періоду, в інших — обсяг субсидій залишається незмінним в процесі функціонування суб'єкта органічного виробництва. Так, у Франції виплати за перехід на органічне сільське господарство складають 200 євро на га орних земель, а виплати на ведення такого господарства – 100-151 євро на га; у Чеській Республіці сума субсидій для органічного сільського господарства складає 564 євро на га сільськогосподарських земель для вирощування овочів та 155 євро щодо інших видів орних земель [3, с. 51, 62].

Аналізуючи спеціальні норми чинного законодавства України щодо фінансової державної підтримки операторів органічного виробництва, слід зазначити, що така підтримка надається у вигляді бюджетної дотації за екологічно чисте молоко власного виробництва, продане молокопереробним підприємствам для виготовлення продуктів дитячого харчування на молочній основі у розмірі 750 гривень за 1 тонну молока [4] та фінансової підтримки на конкурсних засадах на поворотній основі фермерським господарствам для проведення оцінки відповідності виробництва органічної продукції (сировини) строком до п'яти років у розмірі, що не перевищує 500 тис. грн. [5]. Тобто можна зробити висновок про те, що сьогодні в Україні дуже слабкий рівень підтримки органічного

виробництва з боку держави, а більшість норм, передбачених Законами України “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини” від 3 вересня 2013 р., № 425-VII, «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р., № 1264-XII, «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р., № 962-IV, «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р., № 2707-XII, які не стосуються безпосередньої фінансової підтримки, мають декларативний характер через відсутність конкретних механізмів їх реалізації.

Для покращення такої ситуації доцільно звернутися до аналізу організаційно-правових засад органічного виробництва країн з високими його показниками й розробити альтернативні механізми стимулювання. Наприклад, у Нідерландах не передбачено на законодавчому рівні прямої фінансової допомоги у вигляді субсидії для виробників, окрім разової виплати до 650 євро на рік на 1 господарство та дії спеціальних пільг щодо оподаткування та фінансування. В основному акцент державної політики зроблено на стимулюванні попиту та встановлення зв'язків з громадськістю. У Молдові запроваджена програма заохочення споживання органічних продуктів у державному та громадському секторі шляхом надання субсидій у розмірі 20 % середньої ціни традиційного продукту цієї номенклатури. У Туреччині велику роль у розвитку та розповсюдженні органічного виробництва відіграло створення Турецької асоціації органічного сільськогосподарського руху, яка сприяє створенню ринків органічної сертифікованої продукції, підвищенню рівня обізнаності споживачів, навчанню виробників та обміну досвідом, розвитку агротуризму [3, с. 44, 76, 83].

Отже, для досягнення поставлених державою завдань у сфері розвитку органічного сільського господарства, окрім удосконалення нормативно-правового регулювання цих відносин, зокрема у сфері державної підтримки, слід втілювати інші види стимулювання до

органічного виробництва, які будуть сприяти виникненню інтересів як зі сторони фермерів, так споживачів акцентуючи увагу на підвищені попиту на таку продукції. Вивчення досвіду органічного виробництва в інших країнах свідчить, що не завжди пряма державна підтримка ефективно впливає на розвиток галузі. Є багато альтернативних механізмів стимулювання виробництва, але держава грає першочергову роль в їх втіленні у життя та ефективності. Вони повинні бути розроблені та впроваджені на національному рівні під керівництвом відповідних органів державної влади за участю зацікавлених суб'єктів органічного руху у вигляді конкретних програм та концепцій.

Використані джерела:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI // Відом. Верхов. Ради України – 2011. – № 26. – Ст. 218.

2. Милованов Є. Значення та місце української органічної продукції в Україні та на світовому ринку / Є. Милованов // Органічне виробництво – пріоритетний напрямок аграрного сектору України: матер. круглого столу (м. Київ, 8 червня 2017 р.) : [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://organic.com.ua/uk/news/494-organic-2017>

3. Урбан І., Можливості державної підтримки для розвитку органічного сільського господарства: досвід інших країн / Іржі Урбан, Беати Хубер, Наталія Прокопчук та ін. - Київ, ФОП Задорожна С.О., 2013. - 124 с.

4. Про затвердження розмірів бюджетної тваринницької дотації на 2011 рік: постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011р. № 182 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 16. – Ст.670.

5. Про затвердження Порядку використання коштів передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам: постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004р. № 1102 (в редакції

від 16.09.2016 р.) : [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://zakon1.rada.gov.ua>

**Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА»

29-30 вересня 2017 року

Харків - 2017

Правові засади ведення органічного землеробства: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (29-30 вересня 2017 року) / за ред. Шульги М.В. – Харків: «Доміно», 2017. – 246 с.

За зміст та якість матеріалів відповідальність несуть автори публікацій.